

Natura 2000-handleplan 2016–2021

Rosborg Sø

Natura 2000-område nr. 37

Habitatområde H37

Titel:
Natura 2000-handleplan 2016-2021 Rosborg Sø
Natura 2000-område nr. 37
Habitatområde H37
Udgiver: Viborg Kommune
År: 2017
Forsidefoto: Gul stenbræk. Foto Viborg Amt
Kort: © Viborg Kommune (Kort og Matrikelstyrelsen)

Må citeres med kildeangivelse.

VIBORG KOMMUNE

Indholdsfortegnelse

Resumé 4
Baggrund 5
Redegørelse for gennemførsel af seneste handleplan 6
Behov for indsatser 7
Indsatser fordelt på aktør 8
Prioritering af den forventede indsats 9
Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse 10
Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner 11
Bilag 2: Indsatsprogram og sammendrag af den statslige Natura 2000-plan 14
Bilag 3: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag 14
Bilag 4: Kortbilag 15

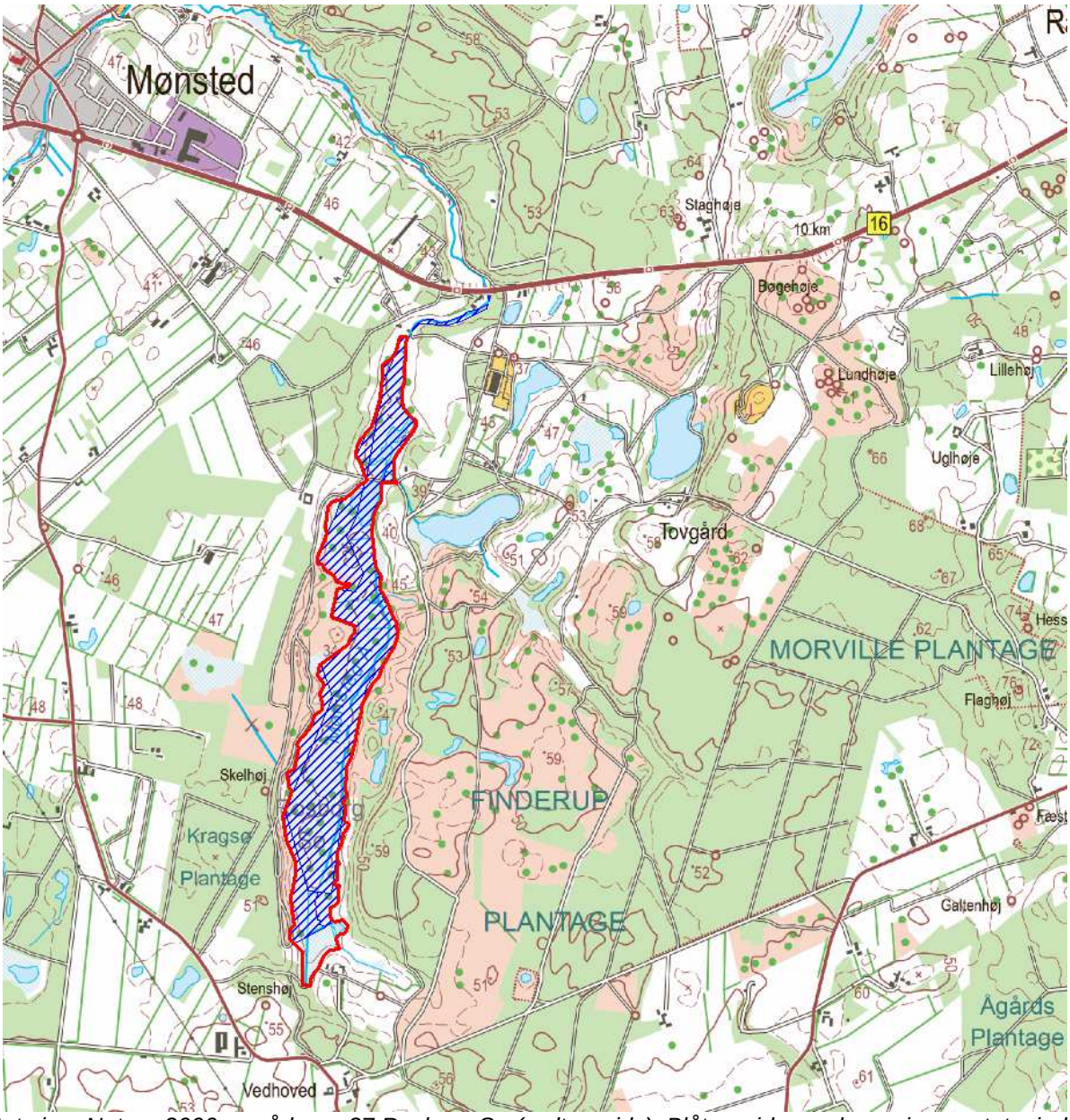
Resumé

Handleplanen for Rosborg Sø Natura 2000-område nr. 37 beskriver den indsats, der skal igangsættes i Natura 2000-området inden udgangen af 2021.

Målet er at bevare og fremme de naturtyper og arter, som området er udpeget for at beskytte. Der vil i særlig grad skulle ske en indsats den truede art gul stenbræk, men også andre arter der knytter sig til kolde, mosdominerede kildevæld eller rigkær med lavtvoksende, artsrig vegetation.

Indsatsen i denne planperiode er rettet mod en bekæmpelse af invasive arter på naturtypen tør hede med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %. Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på arealer med surt overdrev og rigkær og arten gul stenbræk, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Indsatsen udføres af lodsejere i området og gennemføres i videst muligt omfang gennem frivillige aftaler. Der findes blandt andet en række tilskudsordninger, som kan søges gennem Landbrugs- og Fiskeristyrelsen.

Kortet viser Natura 2000-område nr. 37 Rosborg Sø (rødt omrids). Blåt omrids og skravering er statsejede arealer i Natura 2000-område (se større kort i Bilag 4).

Baggrund

Naturstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for de 252 udpegede beskyttelsesområder, som indgår i den danske del af det europæiske Natura 2000-netværk. Planerne beskriver målene for det enkelte beskyttelsesområde og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for planperioden 2016–2021. Natura 2000-planerne kan ses på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Ud fra Natura 2000-planerne har kommunerne udarbejdet kommunale handleplaner, som skal medvirke til at gennemføre Natura 2000-planerne for de enkelte områder. Denne handleplan er udarbejdet af Viborg Kommune på grundlag af Natura 2000-plan for Rosborg Sø Natura 2000-område nr. 37.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Planlægningen for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer varetages dog af Miljøstyrelsen og gennemføres hvert 12. år. Skovhandleplaner 2010-21 gælder således fortsat. Kommunen og Miljøstyrelsen er hver især ansvarlige for, at handleplanerne gennemføres inden udgangen af år 2021.

Offentlige lodsejere, som ejer arealer i Natura 2000-område, kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i egne drifts- og plejeplaner. Forsvaret ønsker selv at udarbejde drifts- og plejeplaner for egne arealer, og resuméer af disse planer kan ses i bilag 1. Herudover indgår denne drifts- og plejeplanlægning for offentlige arealer kun i handleplanens tabel 6.

Den lovgivningsmæssige baggrund for handleplanerne findes i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 1251 af 29. september 2016 med senere ændringer), bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 944 af 27. juni 2016) og bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning (bekendtgørelse nr. 946 af 27. juni 2016).

Den kommunale handleplan skal ifølge lovgivningen indeholde:

- En prioritering af kommunalbestyrelsens forventede forvaltningsindsats i planperioden på baggrund af en opgørelse af behovet for konkrete forvaltningstiltag.
- De forventede initiativer, som kommunalbestyrelsen vil tage for at gennemføre Natura 2000-planen, herunder en plan for interessentinddragelse.
- En oversigt over fordelingen af indsatsen mellem kommunale myndigheder, Miljø- og Fødevareministeriet og offentlige lodsejere.
- En redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er gennemført.

Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

De kommunale handleplaner skal i samspil med vandplanlægningen realisere Natura 2000-planen, for så vidt angår vandbehov for de naturtyper, som er direkte afhængige af et vandøkosystem. Natura 2000-planens mål om forbedret vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen, og skal ikke indgå i de kommunale Natura 2000-handleplaner.

Den kommunale Natura 2000-handleplan er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (lovbekendtgørelse nr. 1533 af 10. december 2015), gældende til 16. maj 2017.For samtlige statslige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Handleplanerne har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede Natura 2000-planer. Da handleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, har Viborg Kommune truffet afgørelse om, at der ikke er behov for en fornyet miljøvurdering.

Redegørelse for gennemførsel af seneste handleplan

De kommunale handleplaner for første planperiode har været gældende siden udgangen af 2012. Kommunerne har i den mellemliggende perioden arbejdet for at gennemføre den indsats, der blev beskrevet i Natura 2000-handleplanen for planperioden 2010-2015.

Nedenstående tabeller viser en oversigt over de realiserede, påbegyndte og planlagte projekter inden for Natura 2000-området.

Tabel 1. Følgende projekter er finansieret via kommunernes egne midler eller DUT-midler:

Kommune	Indsats	Kommunalt ejet	Privatejet	Til opfyldelse af retningslinje*
Viborg	**Lysåbne naturtyper**			
	Ingen indsats			1.2, 1.3, 1.4, 1.5

* Se de generelle og områdespecifikke retningslinjer i den statslige Natura 2000-plan for perioden 2010 – 2015 http://svana.dk/media/197879/037plan.pdf.

Kommunernes tager i deres daglige forvaltning og administration af lovgivning udgangspunkt i målsætningen for Natura 2000-området. Herved sikres beskyttelse af områdets udpegningsgrundlag, jf. den generelle retningslinje 1.1 i Natura 2000-planen.

Tabel 2. Følgende projekter er finansieret gennem landdistriktsmidler og er faciliteret af kommunerne:

Kommune	Indsats	Kommunalt ejet	Privatejet	Til opfyldelse af retningslinje*
Viborg	**Lysåbne naturtyper**			
	Ingen indsats			1.2, 1.3, 1.4, 1.5

* Se de generelle og områdespecifikke retningslinjer i den statslige Natura 2000-plan for perioden 2010 – 2015 http://svana.dk/media/197879/037plan.pdf.

Tabel 3. Der er iværksat følgende Life-projekter:

Der er ikke iværksat Life-projekter inden for Natura 2000-området.

Ud over de ovennævnte indsatser har kommunen søgt at gennemføre Natura 2000-handleplanen gennem følgende tiltag:

Kommune	
Viborg	• Oplysninger på hjemmeside: http://kommune.viborg.dk/Borger/Natur,-miljoe-og-affald/Mose,-hede-og-andre-arealer/Natura2000/Tilskudsmuligheder • Informationsmøder, bl.a.: I samarbejde med Agri Nord og LMO afholdt Randers og Viborg Kommuner et informationsmøde for lodsejere, dyreholdere, naturplejere og andre interesserede i de to kommuner den 16. marts 2016 på Agro Business Park, Foulum. • Oplæg på Naturstyrelsens SEGES-kurser. • Naturvandring ved Hald Sø i N35 den 6/6-2013 i samarbejde med Landboforeningen Midtjylland om bl.a. Landbrugs- og Fiskeristyrelsens plejeordninger.

Behov for indsatser

Natura 2000-planen for Natura 2000-område nr. 37 Rosborg Sø beskriver de konkrete mål for indsatsen. Indsatsprogrammet og sammendrag af den statslige Natura 2000-plan kan ses i bilag 2, mens naturtyper og arter på udpegningsgrundlag fremgår af bilag 3. På baggrund af dette har kommunerne vurderet, at der er behov for nedenstående konkrete forvaltningstiltag. Hvor igangsatte indsatser for handleplanen for planperioden 2010-2015 ikke er gennemført i sin helhed, indgår den udestående indsats i opgørelsen over behovet for konkrete forvaltningstiltag.

Tabel 4. Behov for forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede forvaltningstiltag og metoder		Skøn over behov:		
		Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Lysåbne naturtyper*	Rydning af uønsket opvækst	0 ha	Op til 0,1 ha	Op til 0,1 ha
	Forbedring af hydrologi	0 ha	Op til 0,3 ha	Op til 0,3 ha
	Græsning eller høslæt	1,55 ha (MVJ)	Op til 0,6 ha	Op til 2,2 ha
Ny habitatnatur		0 ha	0 ha	0 ha
Bekæmpelse af invasive arter		0 ha	0 ha	0 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.

Tabel 5. Behov for forvaltningstiltag for arter ud over indsatser for naturtyper*

Forventede forvaltningstiltag og metoder	Skøn over behov:		
	Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Ingen	0 ha	0 ha	0 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.

Indsatser fordelt på aktør

I Natura 2000-planen indsatsprogram er der retningslinjer, hvor der er behov for en nærmere afklaring af, hvem der følger op på retningslinjerne. Det drejer sig om følgende retningslinjer:

1.2 Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje.
1.3 Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets arter.
1.4 Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper.
1.5 Hydrologiprojekter finansieret via landdistriktsprogrammet, igangsatte Life-projekter og udvidelse/sikring af levesteder fra Natura 2000-planen 2010-15 afsluttes.
1.6 Indsatser gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats
2.1 Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtypen tør hede med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
2.2 Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på arealer med surt overdrev og rigkær og arterne damflagermus* og gul stenbræk, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

* Må bero på en fejl. Damflagermus er ikke på udpegningsgrundlaget og er derfor ikke medtaget i tabellen herunder.

Det kan både være handleplanmyndighederne og offentlige lodsejere, der skal følge op på disse retningslinjer. Derfor angiver tabel 6 den aftalte opgavefordeling mellem handleplanmyndighederne og de offentlige lodsejere i Natura 2000-området.

Tabel 6 omfatter både private og offentlige arealer (inklusiv de offentlige arealer, hvor lodsejeren selv udarbejder drifts- og plejeplan).

Kommunen tager i sin daglige forvaltning og administration af lovgivning udgangspunkt i målsætningen for Natura 2000-området. Herved sikres beskyttelse af områdets udpegningsgrundlag, jf. den generelle retningslinje 1.1 i Natura 2000-planen.

Tabel 6. Fordeling af opgaver mellem handleplanmyndighed og offentlige lodsejere

Indsats		**Handleplan-myndighed**	**Offentlig lodsejer**	**Total**
		Viborg Kommune	**Forsvaret**	
1.2, 1.3, 1.5, 1.6, 2,2 Hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje		Op til 2,6 ha	56,6 ha	Op til 59,2 ha
2.1 Bekæmpelse af invasive arter	Tør hede	0 ha	Op til 0,4 ha	Op til 0,4 ha
2.2 Opmærksomhed på levesteder for arter	Gul stenbræk	0 ha	Prioriteres højt	Prioriteres højt

Prioritering af den forventede indsats

Natura 2000-planerne 2016-2021 har fokus på:

- Sikring af naturpleje
- færdiggørelse og sikring af indsats fra planperioden 2009-2015
- sammenhæng i naturen
- levesteder for ynglefugle og bekæmpelse af invasive arter.

Prioriteringen af den forventede forvaltningsindsats i planperioden skal ske på baggrund af opgørelsen af behovet for konkrete forvaltningstiltag (se tabel 4 og 5). Den nedenstående prioritering vil således afspejle den forventede tidsfølge af indsatsen i forbindelse med de konkrete forvaltningstiltag.

- Tidlig opsøgende/ faciliterende indsats over for særlige lodsejergrupper, f.eks.:
    - Lodsejere med særligt sårbare naturtyper og arter (f.eks. naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet),
    - Lodsejere med særligt store arealer omfattet af Natura 2000-planerne,
    - Lodsejere i de store naturområder i Natura 2000-området,
    - Lodsejere, som er særligt interesserede i at gennemføre en indsats.

- Større og mere komplekse forvaltningsindsatser.
  Det vil typisk være nødvendigt at prioritere større og mere komplekse indsatser tidligt i planperioden for at kunne nå at gennemføre indsatsen, f.eks. LIFE-projekter eller projekter, som kræver forundersøgelser.

- Der tilstræbes synergi mellem Natura 2000- og Vandplanindsatser.

Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse

Det er Viborg Kommunes hensigt at planlægge og udføre projekterne som vist i tabel 7, og i den forbindelse tager kommunen en række initiativer for at inddrage lodsejere og andre interessenter i projekterne.

Tabel 7 viser kommunens plan for interessentinddragelse, men der kan ske ændringer, hvis det ønskes af lodsejerne, eller hvis andre forhold taler for det. Den gældende tidsplan kan altid ses på kommunens hjemmeside.

Tabel 7. Forventet plan for interessentinddragelse

Projektnavn	Initiativ	Tidsplan	Kommune(r)
Orientering af Grønne Råd om projektstatus	Kommunen afholder møder 4 gange årligt	Hele planperioden	Viborg Kommune
Drøftelse med landbrugets organisationer ved fælles dialogmøder	Kommunen afholder møder 1-2 gange årligt	Hele planperioden	Viborg Kommune
Integreret LIFE projekt i Himmerland - Landmanden som naturforvalter	Interessentinddragelse som en del af projektet	2018-2025 (forudsat projektet godkendes af EU)	Viborg Kommune

Projekterne gennemføres ved frivillige aftaler, og derfor er det i mange tilfælde ikke på nuværende tidspunkt muligt at beskrive, hvornår projekterne fysisk bliver udført. Kommunen vil i hvert enkelt tilfælde sørge for, at relevante interessenter bliver inddraget.

Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

FORSVARSMINISTERIETS
EJENDOMSSTYRELSE

Notat

Etablissement: FKO-526 Finderup Øvelsesplads

Dato: 20. december 2016

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Forsvarsministeriets arealer i Natura 2000-område nr. 37

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses drifts- og plejeplan omfatter i alt cirka 1.069 ha, hvoraf ca. 70 ha er beliggende i Natura 2000-område nr. 37. Det geografiske overlap mellem Finderup Øvelsesplads og Natura 2000-område nr. 37 omfatter habitatområde H37 Rosborg Sø.

På Finderup Øvelsesplads er der udpeget flere terrestriske naturtyper, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-område nr. 37. I nedenstående oversigt ses de kortlagte habitatnaturtyper indenfor habitatområde H37 og deres areal på terrænet (i henhold til kortgrundlaget for Natura 2000-planen 2016-2021). Habitatnaturtypernes tilstand er desuden noteret. Naturtilstanden af habitatnaturtyperne varierer fra høj til ringe.

Habitatnaturtyper	Naturtyper	Areal (ha) på Finderup Øvelsesplads	Naturtilstand på Finderup Øvelsesplads
7140	Hængesæk	19,4	II-III
7220	Kildevæld	5,9	II-IV
3150	Næringsrig Sø	1,7	II-III
7230	Rigkær	28,6	II-IV
6230	Surt overdrev	2,3	III
4030	Tør hede	0,4	III
6430	Urtebræmme		Ukendt
I alt		**58,3**	

1. Tabel I: KORTLAGTE LYSÅBNE NATURTYPER I PLEJEPLANEN

Habitatnaturtyper	Naturtyper	Areal (ha) på Finderup Øvelsesplads
7140	Hængesæk	19,4
7220	Kildevæld	5,9
3150	Næringsrig Sø	1,7
7230	Rigkær	28,6
6230	Surt overdrev	2,3
4030	Tør hede	0,4
6430	Urtebræmme	
I alt		**58,3**

2. INDSATS FOR DE LYSÅBNE NATURTYPER

I det følgende angives Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget.

- Lysåbne naturtyper
- Evt. planlagte udvidelser af habitatnaturtyperne

3. TABEL II: PLEJEMÅL OG PLANLAGTE LØBENDE PLEJETILTAG FOR LYSÅBNE NATURTYPER

Græsning opretholdes på ca. 80 ha. Effektiviteten af græsning analyseres senest i 2017. Græsningsintensitet og arealmæssig påvirkning m.v. justeres.

Der planlægges med rydning af ca. 10 ha, hvoraf en mindre del er beliggende i Natura 2000-området.

Lysåbne naturtyper (ha)	Naturtyper	Trusler	Målsætning	Plejetiltag	Total
7140	Hængesæk	Tilgroning	Reducere tilgroning	Rydning og græsning	19,4
7220	Kildevæld	Tilgroning	Reducere tilgroning	Rydning og græsning	5,9
3150	Næringsrig Sø		Opretholde gunstig bevaringsstatus		1,7
7230	Rigkær	Tilgroning	Reducere tilgroning	Rydning og græsning	28,6
6230	Surt overdrev	Tilgroning	Reducere tilgroning	Rydning og græsning	2,3
4030	Tør hede	Tilgroning	Reducere tilgroning	Rydning og græsning	0,4
6430	Urtebræmme		Naturbevarende pleje		
I alt					**58,3**

4. SÆRLIG INDSATS FOR ARTER

Kildevældsvindelsnegl, gul stenbræk og blank seglmos, alle med ugunstig prognose, prioriteres højt ved at sikre deres levesteder og imødegå den tiltagende tilgroning og fragmentering af deres levesteder.

Bæklampret (gunstig prognose) og odder (gunstig prognose) skal også fremover sikres egnede levesteder og livsvilkår i Rosborg Sø området, herunder uforstyrrede levesteder samt tilfredsstillende fouragerings- og vandringsmuligheder.

5. FORVENTNINGER TIL DEN SAMLEDE INDSATS

Den samlede indsats for naturtyper og arter på Forsvarsministeriets arealer forventes at medføre, at de udpegede naturtyper og arters tilstand ikke forringes og gerne forbedres.

Bilag 2: Indsatsprogram og sammendrag af den statslige Natura 2000-plan

Henvisning til Miljøstyrelsens Natura 2000 plan: http://svana.dk/media/189269/37_n2000plan_2016-21.pdf.

Bilag 3: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Natura 2000-område bestående af habitatområde H37. I øvrigt henvises til Miljøstyrelsens Natura 2000 plan: http://svana.dk/media/189269/37_n2000plan_2016-21.pdf.

Tabel 8. Naturtyper på udpegningsgrundlaget

Naturtype nr.	Naturtype	Staten (ha)	Viborg (ha)	I alt (ha)
3150	Næringsrig sø	1,7	0,2	1,9
4030	Tør hede	0,4	0,0	0,4
6230	Surt overdrev	2,2	0,2	2,4
7140	Hængesæk	19,3	0,0	19,4
7220	Kildevæld	5,5	0,6	6,1
7230	Rigkær	28,4	1,4	29,8
I alt		**57,5**	**2,5**	**59,9**

Arter på udpegningsgrundlaget.

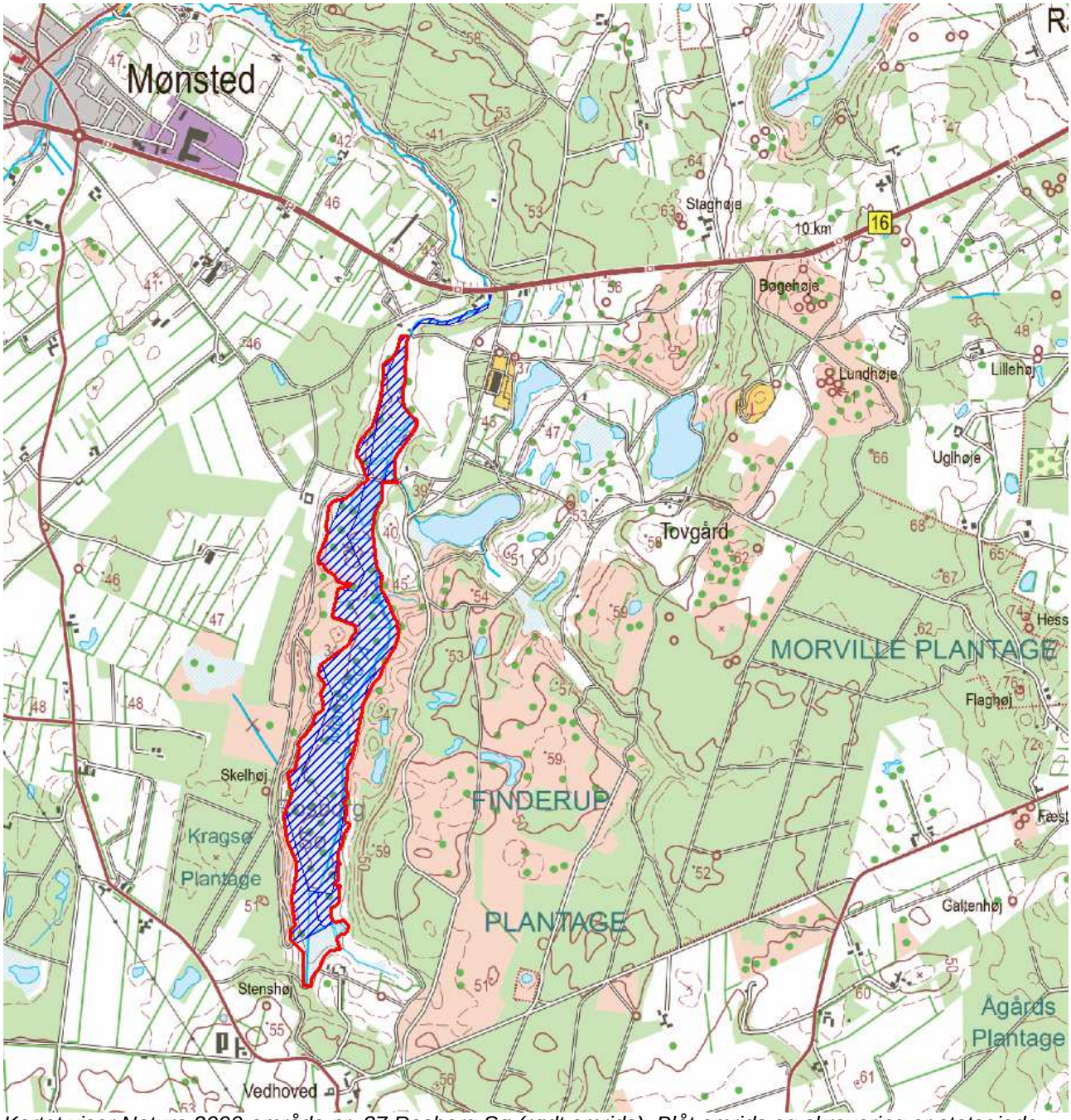
Kildevældsvindelsnegl (1013)
Bæklampret (1096)
Odder (1355)
Blank seglmos (1393)
Gul stenbræk (1528)

Der er foretaget en kortlægning og tilstandsvurdering af følgende naturtyper i Natura 2000-området:

Tabel 9. Naturtilstand/skovtilstand af kortlagte naturtyper

		Tilstandsklasse				
Naturtype nr.	**Naturtype**	**1 (ha)**	**2 (ha)**	**3 (ha)**	**4 (ha)**	**I alt (ha)**
3150	Næringsrig sø		1,9	0,0		1,9
4030	Tør hede			0,4		0,4
6230	Surt overdrev			2,4	0,0	2,4
7140	Hængesæk		6,8	12,6		19,4
7220	Kildevæld	0,1	3,8	2,0	0,3	6,1
7230	Rigkær		4,5	24,5	0,8	29,8
I alt		**0,1**	**16,9**	**41,9**	**1,1**	**59,9**

Bilag 4: Kortbilag

Kortet viser Natura 2000-område nr. 37 Rosborg Sø (rødt omrids). Blåt omrids og skravering er statsejede arealer i Natura 2000-området.